

Napsaly Literární noviny 1991, č. 33

(E*forum, 28. 12. 2011)

*Když byl publikován první – a hned oficiální – životopis Václava Havla (vydalo jej brněnské nakladatelství Atlantis v roce 1991, souběžně vyšly jeho francouzská a německá verze, anglické vydání je z roku 1993) věnovaly **Literární noviny ve vydání z 15. srpna 1991** této knize pozornost ve třech rozsáhlých článcích. Jejich kritický tón nebyl namířen proti Václavu Havlovi, nýbrž proti kvalitě práce, kterou na biografii odvedla její autorka, spisovatelka a tehdejší členka hradní administrativy Eda Kriseová. Tento criticismus z doby vzedmutého havlovského kultu byl o to cennější, že pocházel z redakce, jejíž členové Havlovo dílo i osobnost dobře znali a myšlenkám, jež ztělesňovala Havlova politika, byli nepochybně nakloněni. – Připomínáme dvacet let staré číslo týdeníku Literární noviny jako kontrast k nevydařeným ohlédnutím za zesnulým Václavem Havlem, při nichž se často vzpomínalo solidární atmosféry prvních popřevratových měsíců a vyjadřovala se naděje, aby ovzduší předvánočního smutečního týdne vydrželo do (prý) nelehkého období, které stojí před námi. Úroveň těchto veřejných projevů byla hluboko pod hranicí standardního nevkusy a neprofesionality českých médií. V týdnu po smrti Václava Havla se žádná obdoba k hlasům bývalé redakce LtN nenašla.*

Názor básníka, překladatele a kritika **Jana Vladislava** (1923–2009) zazněl v Literárních novinách prostřednictvím dopisu, který ve svém článku obsáhle cituje Vilém Prečan (s. 5, viz níže). Vladislav, mj. vydavatel samizdatové Edice Kvant, v roce 1981 donucený k exilu do Francie, kde účinně působil na povědomí západní inteligence o československých – a tedy i Havlových – nonkonformních aktivitách, Prečanovi kromě jiného napsal: „Listoval jsem v Životopise od Edy Kriseové několikrát a pokaždé jsem jej odložil s pocitem, ve kterém se mísila nechuť s hanbou a roztrpčením, že něco takového vůbec vyšlo, a hlavně že to dostali s takovou pohotovostí do rukou i Francouzi, mezi nimiž žiji a jimž jsem se snažil doložit právě na Havlově příkladu vážnost našeho mravního a intelektuálního odporu proti totalitní vizi světa. [...] A teď se domácí i mezinárodní veřejnost z životopisu Edy Kriseové dozvídá, že to všechno bylo spíš jinak a že Václav Havel byl a je především něco jiného: čítankově vzorné dítě vzorných rodičů a prarodičů, trochu buclatý andílek a později anděl s modrýma očima a plavými kadeřemi, příkladný manžel, věrný přítel – a především dobrý kumpán, který nezkazil žádnou švandu –, krátce člověk přes svůj buržoazní původ vpravdě lidský a lidový, což dokládají četné anekdoty, které autorka pietně shromáždila a podrobně sepsala. Je jich tolik, že udávají základní tón celého příběhu.“

Teatrolog a pravidelný autor tehdejších LtN, přispívající zejména statemi o televizním

vysílání, **Vladimír Just** (nar. 1946) se v recenzi Divadlo a Václav Havel Edy Kriseové (s. 10) zaměřil na to, jak jsou v knize zpracovány divadelní reálie. Po řadě dokladů o věcných chybách a historických nesmyslech uzavřel: „Podobně nekriticky a submisivně, jako přijímá autorka výroky pamětníků, přijímá bez dalšího i Hvíždálův Dálkový výslech, který ovšem není životopisnou monografií, nýbrž živým publicistickým *rozhovorem*, často namátkovým a přibližným – což je ovšem v daném žánru žádoucí. Ne tak v žánru životopisném. Je ostatně příznačné, že ačkoli se autorka až dívčím způsobem vyznává ze své lásky k Dopisům Olze a dokumentuje to svým emfatickým dopisem, vychází v životopisu nesrovnatelně častěji z vysloveně publicistického Dálkového výslechu než z filosofických Dopisů. Nepochybně ke škodě celé knihy.“

Divadelní kritik, překladatel a tehdejší redaktor LtN **Sergej Machonin** (1918–1995), který reflektoval Havlovu dramatickou tvorbu soustavně od počátku šedesátých let, přes období tzv. normalizace až do let devadesátých, napsal v celostránkové stati *Femme fatale našeho újezdu* (s. 3), zabývající se stylizací havlovského životopisu: „Zvláštní věc: v knize Edy Kriseové o prezidentu Havlovi jsou při vši právě popsané spisovatelské bídě přece jen místa napsaná a zabudovaná brilantně. Zatímco s jinými osudy zachází buď žoviálně, nebo neurvale, nakládá se svým vlastním víc než vlídně a víc než důmyslně. S pavoučí jemností pracuje na konstrukci své role v prezidentově životě. Jednou si s ním sedá na teplou skálu, maliny visí až do vody a kvete vrbka úzkolistá a tužebník, vezme Vaška tam, kde voda přepadá přes hráz a tvoří vodopád, nechávají vodu, aby do nich tloukla a ohlušila je, a oni pak na sebe křičí v hukotu vody, jako by si právě tady chtěli říct to nejdůležitější, podruhé jí Vašek strčí do ruky cigaretu a ona ji, sama neví proč, drží... atd. / Pavučinka po pavučince se tak čtenáři na pozadí běloskvoucího havlovského mýtu vemlouvá (a přitom Havel celý život mýty bořil), pavučinka po pavučince se tak čtenáři sugeruje nevývratné vědomí, že se Havel bez Kriseové nehne, že ji potřebuje jako vzduch a vodu, jako rádkyni, jako vyspravovačku svých textů, znalkyni astrálních úkazů a hermetických sil a opatrovnici. Že Eda Kriseová je prostě femme fatale revoluce a po revoluci ochránkyně jejího ohně a prezidenta.“

Historik **Vilém Prečan** (nar. 1933), mj. vydavatel dvou výborů z Havlových esejí, *O lidskou identitu* (Londýn 1984) a *Do různých stran* (Scheinfeld – Schwarzenberg 1989), do doby vydání Havlových Spisů (1999) základních to pramenů pro poznání a studium Havlova nebeletrického díla, se v příspěvku Kriseové Havel aneb O něčem jiném (s. 4–5) soustředil na věcnou a kompoziční stránku biografie: „Na jedné straně vzniká nebezpečí vytváření nových mýtů a legend a současně s tím dochází k vyřazování faktů závažných. Možná je to vliv prostředí, v němž se autorka pohybuje, možná je to ovlivněno tím, co zažila a v čem se – sama Chartou nepoznamenaná – pohybovala. / Za to, co člověk neprožil, nemůže, ale mezery ve vlastních zážitcích musí autor životopisu velké osobnosti dohnat pilným studiem. Nestačí být spisovatelem a výborným stylistou (bohužel autorka v tomto směru zůstala svému métier až příliš mnoho dlužna, její zacházení s jazykem je místy bezcitné a na úrovni, jež zaráží; také volba některých slov – strukturáci, sračkomety Rudého práva, kokot v souvislosti

s Husákem – v knize tohoto druhu působí víc než nevhodně): životopisec si musí v době, kdy studuje a kdy ohledává všechny rozměry svého objektu, počínat také jako historik. Jinak udělá z knížky pytel anekdot a povídání o něčem jiném, a na to podstatné, na osobnost, jíž se zabývá, ani nedorazí.“

www.ipsl.cz